

Actuele opdracht (incl. antwoorden): Waar eindigt de kredietcrisis?

In het laatste weekend van september 2008 vond geheimzinnig toptoverleg plaats. Hoofdrólspelers: Wouter Bos, de Nederlandse minister van financiën, Nout Wellink, de baas van De Nederlandse Bank, Fortis-topman Dierckx en de Belgische premier Yves Leterme.

Voor de journalisten was het duidelijk: Fortis, de grote en sterke bank die een tijdje terug ABN-AMRO opkocht, stond op instorten. Als de overheden van Nederland en België niet zouden ingrijpen was het maandag waarschijnlijk al een feit. De klanten van Fortis hadden in de afgelopen week al flink veel spaargeld van de bank gehaald. Het einde van Fortis was in zicht.....

De overheden kochten dat weekend de helft van de bank op. Prijskaartje: 11 miljard euro. Fortis was gered. Maar de aandelen van Fortis stortten op de maandag na het spannende weekend verder in. Het wantrouwen bleef groot. Is 11 miljard voldoende om Fortis overeind te houden? En vooral: hoe gaat het met de andere banken? In Amerika waren in de voorafgaande weken verschillende grote banken ingestort. Waar eindigt de kredietcrisis? Bij het ineenstorten van de hele financiële sector? Hoeveel banken moet de overheid nog overeind houden?

Deze les gaat over de kredietcrisis. Over de oorzaken en de gevolgen. Vanaf het begin van de crisis. Maar niet tot het eind, want dat is juist het probleem: waar is het eind?

Stap 1: Het begin

1 Lees bron 1. Leg uit waarom de Amerikaanse banken de subprime-hypotheek verstrekten tegen een hogere rente dan de normale hypotheekrente. Gebruik het woord 'risico' in je antwoord.

Het betreft klanten met een laag inkomen. De kans dat zij de lening niet kunnen terugbetalen is groter dan bij 'normale' klanten. Dat risico willen banken gecompenseerd zien met een hogere rente.

2 Wat is het gevolg voor de huislasten van de klanten met een subprime-hypotheek als de rente in 2007 gaat stijgen? Verklaar je antwoord.

De rente is variabel, dus stijgt mee met de rente in het land. De lasten van de schuld stijgen dus. De klanten zijn meer geld kwijt.

Bron 1

Amerika, aan het begin van de 21ste eeuw

In Amerika worden aan het begin van de 21ste eeuw veel subprime-hypotheek verkocht. Dat zijn geldleningen aan mensen met lage inkomens, die met het geleende geld een eigen huis kopen. Het huis is het onderpand. Als de huizenkoper de lening niet kan terugbetalen, kan de bank het huis verkopen, om met de opbrengst het uitgeleende geld terug te krijgen. Een subprime-hypotheek heeft een hoge rente, hoger dan een normale hypotheek. Maar omdat de algemene rente in de VS tot 2007 heel laag was (dankzij de centrale bank!), was de verhoogde rente van een sub-prime hypotheek ook nog redelijk laag. Maar eind 2007 ging de algemene rente in de VS omhoog. En een sub-prime hypotheek heeft een variabele rente, die aangepast wordt aan de landelijke rente.

De centrale bank van Amerika hield de rente in het land laag om de bestedingen van de consumenten te stimuleren. Want de economie van Amerika dreigde in te zakken.

3 Leg uit hoe een lage rente de bestedingen van de consumenten stimuleert.

Bij een lage rente is geld lenen goedkoop. Dus lenen consumenten en bedrijven meer geld waarmee goederen gekocht worden.

Stap 2: Het risico verspreidt zich over de wereld

4 Lees bron 2. Wat is een reden om voor een pakketje met hoog risico te kiezen?

Bij een hoog risico ontvang je meer rente.

5 Welk type Amerikaanse klanten hoort bij de pakketjes die Fortis in bron 2 koopt?

- A. Klanten met een zeer laag inkomen. (*goede antwoord*)
- B. Klanten met een redelijk inkomen.
- C. Klanten met een hoog inkomen.

Bron 2

De Amerikaanse banken verkopen een deel van de subprime-hypotheek in pakketjes aan andere banken door, bijvoorbeeld aan Fortis.

Fortis geeft geld aan de Amerikaanse banken, neemt het risico van de hypotheek over, en ontvangt in ruil daarvoor rente.

Er waren verschillende soorten pakketjes. Pakketjes met een hoog risico, maar ook een hoge rente. En pakketjes met minder risico en een lagere rente.

Stel: Fortis koopt een aantal pakketjes met een hoog risico.

Stap 3: Het gaat mis

6 Eind 2007 ging de rente in de VS stijgen. De huizenprijzen gingen omlaag. Een deel van de mensen met een subprime-hypotheek kon de lasten niet meer betalen en moest hun huis uit. Leg uit dat de Amerikaanse banken die sub-prime hypotheek verstrekten eind 2007 geld gingen verliezen.

Deze banken verkopen de huizen om hun uitgeleende geld terug te krijgen, maar de huizenprijs was gedaald. Een deel van het uitgeleende geld kregen zij

niet meer terug.

7 Leg uit dat Fortis eind 2007 een deel van het belegde geld kwijtraakte.

Fortis had ook geld gestoken in pakketjes met sub-prime hypotheek. Een deel van dat belegde geld was verloren (zie antwoord vraag 5).

8 Lees bron 3. Door welke twee oorzaken hebben banken in 2008 steeds minder geld paraat?

Ze verliezen geld door afschrijvingen (verliezen) op de pakketjes met subprime-hypotheek en ze willen geen geld meer aan elkaar uitlenen.

Rabobank

Bron 3

De pakketjes met 'foute leningen' bleken over de hele wereld verspreid. Heel wat banken verloren geld omdat ze net als Fortis in risicovolle subprime-leningen hadden belegd. Maar welke banken precies? Banken zijn liever niet zo eerlijk en open over hun verliezen. Want dan lopen de spaarders over naar andere banken en zijn ze nóg meer geld kwijt.

Banken lenen voortdurend geld uit aan elkaar. Een handig systeem, want vandaag houdt bank A geld over en komt bank B geld tekort, en morgen is het andersom. Maar dit handige systeem hapert. Want bank A denkt nu: is bank B nog wel te vertrouwen? Zit bank B niet tot over zijn oren in de foute pakketjes? Waardoor bank B misschien failliet gaat en we het uitgeleende geld niet terugkrijgen.

Banken krijgen in 2008 één belangrijke zorg: hoe krijgen we voldoende geld in eigen huis om ons werk te kunnen blijven doen: rente uitbetalen aan spaarders en geld uitlenen aan consumenten en bedrijven?

Er zijn ook banken die het risico van waardedaling van de pakketjes 'foute leningen' hebben verzekerd. In ruil voor een premie aan de verzekeringsmaatschappij zijn deze banken het hoge risico kwijt.

9 Waarom zijn sommige verzekeringsmaatschappijen ook in de problemen gekomen als gevolg van de kredietcrisis?

De pakketjes hebben hun waarde verloren, dus moeten de verzekeringsmaatschappijen geld uitkeren aan de banken die zich verzekerd hadden.

Bron 4

In de tweede helft van 2008 ging het echt mis. In de VS, Engeland, Duitsland en Nederland/België (Fortis!) dreigden banken om te vallen en kochten de overheden in de meeste gevallen de banken op. Helemaal, of voor een deel.

De overheden hebben het geld van de aankoop niet paraat, en gaan zelf een lening aan om het benodigde geld bijeen te krijgen. De bevolking klaagt: 'Moet de gewone man met extra belasting opdraaien voor het foute gedrag van de banken?'

De Nederlandse en Belgische overheden zijn niet van plan om Fortis in eigen hand te houden. Later, als het weer goed gaat met Fortis, wordt de bank verkocht.

10 Lees bron 4. Leg uit waarom de Nederlanders en Belgen meer belasting moeten gaan betalen als de overheid Fortis met geleend geld opkoopt.

De overheid moet rente betalen over de lening. De rente moet opgebracht worden met belastinggeld.

11 Leg uit dat de belastingbetaler in de toekomst misschien ook voordeel heeft bij de aankoop van Fortis door de overheid.

Fortis wordt misschien met winst verkocht door de overheid. Dan hoeft zij minder belastinggeld te innen.

12 Leg uit dat veel banken in de tweede helft van 2008 niet graag geld uitlenen aan consumenten en bedrijven.

Ze komen zelf geld tekort en zijn niet in staat om geld uit te lenen aan klanten.

13 Leg uit hoe de kredietcrisis een forse teruggang van de bestedingen (en dus een recessie) kan veroorzaken.

Als consumenten en bedrijven geen krediet meer kunnen krijgen, zakken de bestedingen op basis van geleend geld in. Vooral de investeringen van bedrijven (die vaak met geleend geld gefinancierd worden) storten in.

Stap 4: De schuldlgen

14 Sommigen wijzen de Amerikaanse hypotheekbanken als schuldlgen aan, anderen (ook) de Europese banken. Ook de Amerikaanse centrale bank krijgt de schuld toegeworpen. Geef kort voor deze drie partijen aan in hoeverre zij schuldig zijn aan de kredietcrisis.

- a. Amerikaanse hypotheekbanken: *Zij leenden te gemakkelijk geld uit.*
- b. Europese banken: *Zij namen de te risicovolle pakketten over.*
- c. Amerikaanse centrale bank: *Zij hielden de rente zeer laag, waardoor mensen met een laag inkomen te veel risico namen.*

Stap 5: De slachtoffers

15 Noteer hieronder vier groepen die bij de slachtoffers van de kredietcrisis behoren. Schrijf er een korte verklaring bij.

- a. Slachtoffer: *Belastingbetalers*
Verklaring: *Extra uitgaven als gevolg van redden banken door overheid*
- b. Slachtoffer: *Werknemers*
Verklaring: *Als gevolg van de (verwachte) recessie stijgt de werkloosheid.*
- c. Slachtoffer: *Winkeliers/bedrijven*
Verklaring: *Minder makkelijk krediet te verkrijgen, afzet zal dalen als er een recessie komt.*
- d. Slachtoffer: *Verzekeringsmaatschappijen/banken*
Verklaring: *Hogere uitgaven/minder winst*

Stap 6: De kredietcrisis op dit moment

16 Zoek op internet naar nieuwe informatie over de kredietcrisis. Deze opdracht is geschreven begin oktober 2008, toen Fortis net gered was door de overheid. Wat is er daarna gebeurd? Beschrijf hieronder in het kort het verdere verloop van de kredietcrisis.

Websites
Telegraaf Volkskrant De kredietcrisis op Google nieuws Financieel Dagblad De kredietcrisis bij nu.nl